

Azınlıkça Dergisi

Sayı: 64 - Mayıs 2011

Agos - Mayıs 2011

Herkül Millas

9 Mayıs günü Bilgi Üniversitesi'nde "Eğitimde Çiftlilik" konulu bir panelde Batı Trakya ve Diyarbakır deneyimleri ele alındı. Batı Trakya'daki azınlığın Yunanca ve Türkçe konusunda yaşadıklarını anlatmak bana düştü. Söylediklerim iki ekseninde gelişti: Bugüne kadar Yunan devletinin tutumu ve 1997'den bugüne aralıklı olarak yürütülmekte olan Yunanca öğretimiyle sınırlı pilot çalışma. Söylediklerim özet olarak şunlardı.

Yunan devleti Lozan antlaşmasından sonra ve yaklaşık otuz yıl boyunca, genel olarak kırsal alanda yaşayan azınlığın, Türkiye'deki milli reformları izlememesine özen gösterdi. Azınlığın muhafazakâr ve din ağırlıklı eğitimini destekledi. Herhalde amaç bu kesimin çağdaşlaşmaması ve güçlenmemesiydi. Her iki ülke NATO'ya girip müttefik ve dost sayılmasından sonra bu politika kısmen değişti. 1968 yılında Türkiye ile imzalanan Kültür Antlaşmasıyla ve karşılıklılık ilkesi doğrultusunda İstanbul Rum ve Batı Trakya Türk azınlığına bazı haklar tanındı. 1991 ve 2000 yıllarında, iki kez, azınlık siyasetinin iyiye doğru değiştiğini görüyoruz. Baskılar azaldı ve azınlığın ülkeye kazandırılması ve entegre edilmesini amaçlayan uygulamalar başlatıldı. Avrupa Birliği'nin ve A.B.D.'nin eleştirileri de azınlığa karşı politikaların yumuşamasında rolü önemlidir. Ancak azınlıkların her daldaki istekleri bütün olarak karşılanmadı.

Eğitim alanında Yunan devleti arayışlar içindedir. Bir yanda azınlığa kolaylıklar sağlamakta ama öte yanda sınırlamalar getirmektedir. Son yıllarda üç olumlu gelişme olarak şunlar hatırlatılabilir: a) Yıllarca Türkiye'den getirilmeyen ders kitapları artık getirilmektedir. b) Azınlık gençlerinin belli bir kota ile genel sınavların sınırlamalarına tabi olmadan üniversiteye girmeleri sağlanmıştır. c) Pilot bir programla azınlık okullarında Yunanca, Yunanistan'ın genelinde okutulduğu gibi değil, yabancı ve ikinci bir dil gibi öğretmesine başlanmıştır.

Türkiye için de öğretici olan, bu pilot çalışmada resmi dil olan Yunancanın "yabancı dil" olarak öğretilmesidir. Ancak hem Yunan toplumunun bir kesimi, hem de azınlığın bir kesimi bu "programa" karşı çıkmıştır. Yunan tarafı "bu özene ne gerek var!", Türk tarafı da "bu bir asimilasyon operasyonuna benziyor" demiştir.

Bu tutarsızlıklar, devletler adına bu işleri yürütenlerin kafalarında, anadilden ve iki dilli eğitimden çok farklı şeylerin olduğundandır. Dil bu insanlar için bir milli ve milliyetçi savaşta araçtır. Onlara göre dil milli kimliğin bir ögesidir. Dikkat edildiğinde günümüzde anadil ve iki dilli eğitim tartışmaları iki farklı eksende ele alınmaktadır. İkisi arasında ayırım belli olmadığı durumlarda tartışmanın özü de anlaşılmayacaktır. Birinci eksene “akademik eksen” diyelim. Bu çerçevede anadil ve dil eğitimi, birey, çocuk eğitimi, en kolay ve işlevli eğitim yöntemleri çerçevesinde ele alınır. Yani bu eksen tartışılan pedagojik ve dilbilimsel konulardır. Kendine saygısı olan her insanın böyle bir çabaya destek vermesi gerekir. Anadile gerçekten saygı duyulması, bu dilin var olması ve yaşatılması gerekir. Anadil bir insan hakkıdır; bu dillerin yaşatılmasını istemek de meşru bir istektir. İki dilli eğitim çok dilli toplumlarda kaçınılmaz sayılmalıdır.

İkinci eksen ise durum bambaşkadır. Anadil ve iki dilli eğitim çifte standart olarak ele alınmaktadır: “Bize” yaradığında desteklenmekte, “ötekilere” yaradığında kösteklenmektedir. Bu yaklaşımın arka planında, yani temelinde, milliyetçi anlayış ve yaklaşım bulunmaktadır. “Dil” ulusal/milliyetçi bir planın ve programın parçasıdır. Ne hakla, ne hukukla, ne pedagoji veya eğitim kaygısıyla bir ilgisi vardır. Bu alanlarda suret-i haktan görünerek yapılan, milliyetçi bir mücadeleye yürütmektir.

Dolayısıyla anadili ve çift dilli eğitimi destekleyenlerin, otomatik olarak, milliyetçi paradigmanın dışında oldukları da savunulamaz. Milliyetçi çevreler, azınlık da olsalar, milli paradigmanın anlayışı ile siyaset yapıp anadil eğitimini savunurken çoğunluğun milliyetçi anlayışının ayna karşısını uyguluyor olabilirler. İki anlayış ve grup arasındaki ayırımı yapmak, durumu anlamak isteyenler için zor değildir: olaya insancıl açıdan bakanlar “herkesin” insan haklarını ve anadilini savunur; milliyetçiler “kendi” saydıkları grubun haklarını. Bu ikinciler tutumlarının mazereti olarak da “biz haklarımızı savunuyoruz”, derler. Gerçekten de “onlar” “kendi” haklarını savunuyorlar. Mesele de tam budur: olay bir kimlik sorununa indirgeniyor. Her birimizin grubunu nasıl algıladığı, kimlerle bir aidiyet içinde olduğuna bağlı. Kimileri bütün mağdur olan insanlarla, kimileri de yalnız kendi etnik gruplarının mağdurlarıyla özdeşleşiyor. Bu aidiyet seçimi bir dünya görüşü olarak da belirir.

Bu konuda Levent Köker (Zaman, 2011.5.5) şunları söylemektedir: “Bir devlet ideolojisi olarak milliyetçiliğin Türkiye Anayasası’nda nasıl kurumsallaştığının bir diğer önemli göstergesi, eğitim hakkını düzenleyen 42. maddede yer alan ‘Türkçeden başka hiçbir dil’in anadil olarak okutulamayacağı hükmüdür. Bu hüküm, devletin resmî dili olan Türkçe ile yurttaşların anadili olarak Türkçe ve diğer anadiller arasındaki ayırımı belirsizleştiren bir yaklaşımla uygulanmakta ve hatta Yargıtay kararlarına göre, Türkçe dışında anadillerin varlığını ve bu dillerde eğitimi savunmak, “bölücülük” kapsamına sokulmaktadır. Çağdaş çoğulcu/çokkültürlü demokrasi anlayışına da, Türkiye toplumunun türdeş olmayan, çoklu/çoğulcu yapısına da ters düşen bu düzenleme ve yorumlar, ‘milliyetçilik’ ideolojisinin anayasa düzeni içindeki güçlü konumunu belirlemek bakımından yeterli olmalıdır.”

